

PERFIL SOCIAL

DESIGUALTATS SOCIALS A LA CIUTAT DE BARCELONA, 1996

PEP GÓMEZ. Gerència del Sector de Serveis Personals

L'Índex Sintètic de Desigualtats socials és un instrument per aproximar-nos, indirectament, al coneixement de la desigual presència i distribució espacial a la ciutat de fenòmens que no poden ser observats ni quantificats de forma directa, com ara la necessitat social, la pobresa o la qualitat de vida.

L'existència de les 38 zones estadístiques en què es troba dividida la ciutat de Barcelona (mapa 1), i que corresponen a grans trets amb els barris històrics, ens permet conèixer les característiques de la població dels diferents territoris, a partir de 13 indicadors que ens informen d'aspectes diversos de la realitat social: l'estructura de la població, la situació laboral, la salut i el nivell d'instrucció. La

selecció de les variables va estar condicionada per la disponibilitat de les dades.

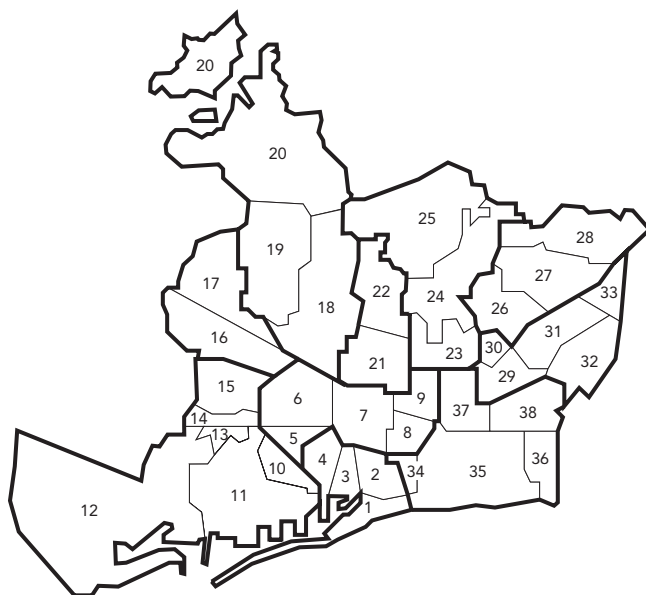
La font d'informació utilitzada ha estat el Padró i el Cens d'habitants, amb les limitacions i avantatges que això suposa. Així doncs, ens trobem davant de les limitacions pròpies que suposa treballar amb dades provinents de fonts secundàries, a causa de la rigidesa i poca ductilitat que aquestes presenten, ja que els censos i padrons no van ser concebuts per propiciar l'estudi de problemàtiques socials. Per contra, aquestes dades tenen els avantatges que fan referència a la major part de la població, van apareixent de forma periòdica, la recollida d'informació es fa sempre de la mateixa

manera (porta a porta), i l'accés a les dades és fàcil i econòmic.

Aquest índex es va presentar a la revista *Barcelona Societat*, número 2 (1994), en un article titulat "Desigualtats socials a la ciutat de Barcelona" i amb dades referides a l'any 1991. En aquest article farem una rèplica exacta d'aquell treball, actualitzant-lo amb dades de l'any 1996, la qual cosa permet observar les distàncies entre territoris i també l'evolució en aquests cinc anys (1991-1996).

Estructurarem el treball en tres parts diferenciades: descripció dels indicadors seleccionats, relació entre variables i construcció d'un índex sintètic de desigualtats socials (ISDS).

Mapa 1
Zones estadístiques de la ciutat. Barris

1 Barceloneta	23 Guinardó
2 Parc	24 Horta
3 Gòtic	25 Vall d'Hebron
4 Raval	26 Vilapicina-Turó de la Peira
5 San Antoni	27 Roquetes-Verdum
6 Esquerra de l'Eixample	28 Ciutat Meridiana-Vallbona
7 Dreta de l'Eixample	29 Sagrera
8 Estació Nord	30 Congrés
9 Sagrada Família	31 Sant Andreu
10 Poble Sec	32 Bon Pastor
11 Montjuïc	33 Trinitat Vella
12 Zona Franca-Port	34 Fort Pius
13 Font de la Guatlla	35 Poble Nou
14 Bordeta-Hostafranchs	36 Barris Besòs
15 Sants	37 Clot
16 Les Corts	38 Verneda
17 Pedralbes	
18 Sant Gervasi	
19 Sarrià	
20 Vallvidrera	
21 Gràcia	
22 Vallcarca	

Taula 1
Densitat de població

	Territori	Població total	Hectàrees	Densitat de població
1	Barceloneta	14.981	126,98	118
2	Parc	20.132	112,76	179
3	Gòtic	13.845	81,14	171
4	Raval	34.871	109,72	318
1	Ciutat Vella	83.829	430,60	195
5	Sant Antoni	36.463	81,04	450
6	Esquerra Eixample	95.382	255,49	373
7	Dreta Eixample	39.626	212,28	187
8	Estació Nord	28.375	93,39	304
9	Sagrada Família	48.931	104,48	468
2	Eixample	248.777	746,68	333
10	Poble Sec	33.514	73,75	454
11	Montjuïc	1.081	507,79	2
12	Zona Franca	28.533	1.212,94	24
13	Font de la Guatlla	9.473	44,95	211
14	Bordeta-Hostafranchs	18.250	59,08	309
15	Sants	76.539	188,47	406
3	Sants-Montjuïc	167.390	2.086,98	80
16	Les Corts	68.876	311,92	221
17	Pedralbes	12.988	286,18	45
4	Les Corts	81.864	598,10	137
18	Sant Gervasi	94.653	518,27	183
19	Sarrià	32.292	441,05	73
20	Vallvidrera	2.628	1.041,82	3
5	Sarrià-Sant Gervasi	129.573	2.001,14	65
21	Gràcia	84.825	203,98	416
22	Vallcarca	30.928	211,39	146
6	Gràcia	115.753	415,37	279
23	Guinardó	67.757	208,67	325
24	Horta	72.626	404,46	180
25	Vall d'Hebron	29.449	579,18	51
7	Horta-Guinardó	169.832	1.192,31	142
26	Vilapiscina-Turó de la Peira	67.073	193,44	347
27	Roquetes-Verdum	90.744	298,53	304
28	Ciutat Meridiana-Vallbona	13.032	308,23	42
8	Nou Barris	170.849	800,20	214
29	Sagrera	51.676	144,38	358
30	Congrés	13.849	40,37	343
31	Sant Andreu	49.766	177,67	280
32	Bon Pastor	12.422	208,14	60
33	Trinitat Vella	7.866	82,46	95
9	Sant Andreu	135.579	653,02	208
34	Fort Pius	11.283	43,26	261
35	Poblenou	48.620	503,64	97
36	Barris Besòs	25.414	105,64	241
37	Clot	59.983	143,24	419
38	Verneda	60.059	187,22	321
10	Sant Martí	205.359	983,00	209
	Barcelona	1.508.805	9.907,40	152

Font: Institut Municipal d'Informàtica, Sotsdirecció de Sistemes Gràfics, Padró d'habitants 1996

Descripció dels indicadors

Demografia. Estructura d'edats

Quan s'analitza qualsevol població o territori és inevitable començar per les dades i característiques demogràfiques de la seva població, quantitat d'individus, estructura d'edats, etc. Les variables demogràfiques són la base per al càlcul posterior de tots els indicadors, ja que sempre estan basats en ràtios o proporcions.

Continuarem mantenint la segmentació de la població en tres grans grups d'edat: infants de 0 a 14 anys, adults de 15 a 64 i gent gran de 65 i més anys. Aquestes subdivisions no s'ajusten massa bé als moments actuals, perquè hi ha molts aspectes de la realitat social que han sofert modificacions que haurien de tenir-se en compte. L'escolarització obligatòria, per exemple, s'ha allargat fins als 16 anys i l'edat de jubilació, encara que es manté als 65 anys, no reflecteix d'una manera fidel aquest fet, ja que hi ha moltes persones que per una raó o altra abandonen el món laboral abans d'aquesta edat, i altres, pel contrari, es mantenen actives fins als 70 o 75 anys. El grup de població que inclou persones de 15 a 64 anys, els adults, és massa heterogeni i pot presentar certes dificultats a l'hora d'estudiar determinades característiques i/o fenòmens. Fins als 29 o 30 anys, per exemple, encara hi ha molta gent en període de formació o que no s'han incorporat mai al mercat de treball, edat aquesta en què la majoria dels joves

accedeixen a viure d'una forma independent de les seves famílies d'origen.

No obstant això, en aquest treball continuarem fent ús de l'estructura d'edats clàssica per dos motius fonamentals, el primer té relació amb la velocitat i facilitat de manipulació de la informació, ja que gran part de la nostra base de dades està organitzada segons aquest criteri de classificació, i el segon motiu respon a un criteri de longitudinalitat, qüestió que possibilita poder comparar els mateixos indicadors per als mateixos territoris al llarg del temps.

Índex de dependència demogràfica

Aquesta variable ens indica la relació existent entre la població potencialment activa i la que no ho és, dit d'una altra manera, el pes que ha de suportar la part central de la població respecte de les dues extremes o la relació entre població dependent, infants i gent gran, i la població no dependent (15 a 64 anys). L'expressió per calcular aquest indicador és la següent: $((\text{població de 0 a 14 anys} + \text{població de 65 i més anys}) / (\text{població de 15 a 64 anys})) \times 100$.

La relació entre població dependent i població no dependent s'ha mantingut pràcticament inalterable al llarg d'aquests últims cinc anys. El valor d'aquesta variable per a l'any 1996 és 48,31, quasi dos punts més que a l'any 1991 (taula 2). Per tant, a la ciutat de Barcelona, per cada 100 persones en edat de treballar (15 a 64 anys) n'hi ha 48 que estan en edat de no fer-ho (0-14 anys i 65 i més anys).

El valor mínim correspon al barri de Ciutat Meridiana-Vallbona, amb 36 persones dependents per cada 100 que no ho són; i el valor màxim correspon a la Barceloneta, Raval i Dreta de l'Eixample, tots ells amb una relació de 61 a 100.

L'índex de dependència demogràfica de la ciutat era de 53 l'any 1981, de 49 l'any 1986 i de 47 l'any 1991; les dades del 1996 el situen al voltant de 48. Tot i que en aquests últims 5 anys el valor d'aquest indicador s'ha modificat molt poc, la seva composició sí que ho ha fet. Han disminuït els infants i ha augmentat la proporció de gent gran, mentre que s'ha mantingut pràcticament igual el percentatge de persones de 15 a 64 anys.

Pes dels infants

Aquest indicador ens permet conèixer la contribució dels menors de 14 anys a l'estructura d'edats d'un territori o població: $(\text{població de 0 a 14 anys} / \text{població total}) \times 100$.

A l'any 1996, els 179.637 infants d'entre 0 i 14 anys representen l'11,9% de la població. Fa 15 anys el percentatge d'infants de la ciutat era del 21,3%. Les zones amb major percentatge d'infants són Montjuïc, Zona Franca i Vallvidrera, totes elles amb valors superiors al 15%. A l'altre extrem es troben el barri Gòtic, Parc, Sant Antoni i Congrés, amb valors que no arriben al 10% (taula 2).

Les Corts és el districte amb major proporció d'infants (13,3%), 3 punts menys que en el quinquenni anterior, i Ciutat Vella és el districte que té menys

proporció de nens (9,9%), 1,7 punts menys que fa cinc anys.

Pes de la gent gran

Una de les formes de veure el grau d'envelliment d'un determinat territori consisteix a trobar el pes de població de 65 i més anys sobre la població total: $(\text{població de 65 i més anys} / \text{població total}) \times 100$.

La contribució de les persones de 65 i més anys al contingut de població ha anat augmentant de forma ininterrompuda al llarg de les últimes dècades. Les 235.980 persones de 65 i més anys que hi havia a la ciutat l'any 1981 representaven el 13,3% de la població. L'any 1996, les 311.811 persones grans de la ciutat representen el 20,7% del total de població. En els últims 5 anys el percentatge de gent gran ha augmentat en 3,3 punts, o dit d'una altra manera, ha sofert un increment del 16%. En nombres absoluts l'increment ha estat de 26.330 persones per a aquest grup d'edat.

El territori amb més quantitat de persones d'aquests grup de població és l'Esquerra de l'Eixample, que amb 23.164 persones de 65 i més anys aglutina el 7,4% del total de persones grans de la ciutat. El barri més envellit és el Gòtic amb un 28,6% de persones grans sobre el total de la seva població, i el que presenta menor proporció de vells és ciutat Meridiana, amb 1'1,9%.

La presència de població anciana acostuma a coincidir amb l'antiguitat dels barris, a diferència de les zones d'assentament recent, que solen tenir contingents de població més joves.

Taula 2
Grans grups de població

	Territori	Població total	0-14 anys	Pes infants	65 i més anys	Pes 65 i més	Índex envelliment	75 i més anys	Índex sobre-envelliment	Índex dependència demogràfica
1	Barceloneta	14.981	1.577	10,5%	4.119	27,5%	261	1.725	41,9%	61,35%
2	Parc	20.132	1.893	9,4%	5.577	27,7%	295	2.580	46,3%	59,00%
3	Gòtic	13.845	1.255	9,1%	3.957	28,6%	315	1.843	46,6%	60,37%
4	Raval	34.871	3.594	10,3%	9.707	27,8%	270	4.391	45,2%	61,66%
1	Ciutat Vella	83.829	8.319	9,9%	23.360	27,9%	281	10.539	45,1%	60,75%
5	Sant Antoni	36.463	3.490	9,6%	9.695	26,6%	278	4.439	45,8%	56,64%
6	Esquerra Eixample	95.382	10.562	11,1%	23.164	24,3%	219	11.121	48,0%	54,70%
7	Dreta Eixample	39.626	4.085	10,3%	10.983	27,7%	269	5.805	52,9%	61,36%
8	Estació Nord	28.375	3.334	11,7%	6.241	22,0%	187	2.936	47,0%	50,93%
9	Sagrada Família	48.931	5.519	11,3%	11.928	24,4%	216	5.349	44,8%	55,42%
2	Eixample	248.777	26.990	10,8%	62.011	24,9%	230	29.650	47,8%	55,70%
10	Poble Sec	33.514	3.595	10,7%	8.560	25,5%	238	3.737	43,7%	56,91%
11	Montjuïc	1.081	163	15,1%	229	21,2%	140	83	36,2%	56,89%
12	Zona Franca	28.533	4.405	15,4%	3.952	13,9%	90	1.170	29,6%	41,42%
13	Font de la Guatlla	9.473	1.204	12,7%	1.756	18,5%	146	754	42,9%	45,45%
14	Bordeta-Hostafranchs	18.250	2.621	14,4%	3.355	18,4%	128	1.369	40,8%	48,69%
15	Sants	76.539	9.089	11,9%	16.375	21,4%	180	6.858	41,9%	49,86%
3	Sants-Montjuïc	167.390	21.077	12,6%	34.227	20,4%	162	13.971	40,8%	49,34%
16	Les Corts	68.876	9.202	13,4%	11.617	16,9%	126	4.870	41,9%	43,32%
17	Pedralbes	12.988	1.696	13,1%	2.041	15,7%	120	699	34,2%	40,40%
4	Les Corts	81.864	10.898	13,3%	13.658	16,7%	125	5.569	40,8%	42,85%
18	Sant Gervasi	94.653	11.607	12,3%	20.313	21,5%	175	9.170	45,1%	50,88%
19	Sarrià	32.292	4.318	13,4%	6.273	19,4%	145	2.701	43,1%	48,80%
20	Vallvidrera	2.628	451	17,2%	407	15,5%	90	205	50,4%	48,47%
5	Sarrià-Sant Gervasi	129.573	16.376	12,6%	26.993	20,8%	165	12.076	44,7%	50,31%
21	Gràcia	84.825	8.981	10,6%	21.220	25,0%	236	10.066	47,4%	55,29%
22	Vallcarca	30.928	3.787	12,2%	5.593	18,1%	148	2.316	41,4%	43,53%
6	Gràcia	115.753	12.768	11,0%	26.813	23,2%	210	12.382	46,2%	51,96%
23	Guinardó	67.757	7.649	11,3%	13.989	20,6%	183	5.516	39,4%	46,92%
24	Horta	72.626	8.710	12,0%	11.653	16,0%	134	4.506	38,7%	38,96%
25	Vall d'Hebron	29.449	3.194	10,8%	5.367	18,2%	168	2.062	38,4%	40,99%
7	Horta-Guinardó	169.832	19.553	11,5%	31.009	18,3%	159	12.084	39,0%	42,39%
26	Vilapiscina-Turó de la Peira	67.073	7.153	10,7%	14.499	21,6%	203	5.016	34,6%	47,67%
27	Roquetes-Verdum	90.744	10.722	11,8%	15.691	17,3%	146	5.471	34,9%	41,06%
28	Ciutat Meridiana-Vallbona	13.032	1.886	14,5%	1.551	11,9%	82	501	32,3%	35,82%
8	Nou Barris	170.849	19.761	11,6%	31.741	18,6%	161	10.988	34,6%	43,15%
29	Sagrera	51.676	6.845	13,2%	8.202	15,9%	120	3.249	39,6%	41,08%
30	Congrés	13.849	1.328	9,6%	4.004	28,9%	302	1.483	37,0%	62,60%
31	Sant Andreu	49.766	6.644	13,4%	8.213	16,5%	124	3.413	41,6%	42,56%
32	Bon Pastor	12.422	1.668	13,4%	2.133	17,2%	128	693	32,5%	44,09%
33	Trinitat Vella	7.866	1.076	13,7%	1.166	14,8%	108	406	34,8%	39,86%
9	Sant Andreu	135.579	17.561	13,0%	23.718	17,5%	135	9.244	39,0%	43,77%
34	Fort Pius	11.283	1.572	13,9%	1.759	15,6%	112	703	40,0%	41,89%
35	Poblenou	48.620	6.536	13,4%	9.790	20,1%	150	4.073	41,6%	50,55%
36	Barris Besòs	25.414	3.621	14,2%	4.819	19,0%	133	1.493	31,0%	49,72%
37	Clot	59.983	7.609	12,7%	11.299	18,8%	148	4.744	42,0%	46,03%
38	Verneda	60.059	6.996	11,6%	10.614	17,7%	152	3.746	35,3%	41,49%
10	Sant Martí	205.359	26.334	12,8%	38.281	18,6%	145	14.759	38,6%	45,91%
	Barcelona	1.508.805	179.637	11,9%	311.811	20,7%	174	131.262	42,1%	48,31%

Font: Padró d'habitants 1996 i elaboració pròpia

Índex d'envelliment

Una altra manera de mesurar l'envelliment consisteix a posar en relació els efectius de població de 65 i més anys amb els infants de 0 a 14 anys. El resultat d'aquesta ràtio és el que es coneix amb el nom d'índex de sobreenvelliment: *(població de 65 i més anys / població de 0 a 14 anys) x 100*.

A la ciutat hi ha 174 vells per cada 100 nens, 15 anys abans aquesta relació era de 62 a 100. El territori on aquests desequilibris en la població és més alt és el Gòtic, on hi ha 315 persones grans per cada 100 infants. A l'altre extrem trobem Ciutat Meridiana-Vallbona, on aquesta relació és de 82 a 100.

Índex de sobreenvelliment

Del col·lectiu de persones de més de 65 anys és oportú diferenciar les persones de 75 i més anys per les seves característiques i necessitats específiques. Fins fa poques dècades, la contribució d'aquest col·lectiu a l'estructura d'edats era mínima; és per això que no s'hi havia posat especial atenció. En l'actualitat les condicions socio sanitàries contribueixen al creixement d'aquest sector de població i, per tant, a l'augment del seu pes relatiu respecte als majors de 65 anys i respecte a l'estructura de població en general. Per calcular aquest índex hem utilitzat la següent expressió: *(població de 75 i més / població de 65 i més) x 100*.

L'any 1981 l'índex de sobreenvelliment de la ciutat era del 37,7%, l'any 1996 és del 42,1%. En els últims 5 anys el

valor d'aquest índex pràcticament no s'ha mogut. Tot i així, entre els anys 1991 i 1996 Barcelona ha guanyat 11.000 persones de 75 i més anys, però en aquest mateix període la ciutat ha guanyat 75.000 persones de 65 i més anys.

El territori més sobreenvellit de la ciutat és la Dreta de l'Eixample, on, de cada 100 persones de 65 i més anys, 52 en tenen 75 i més. Zona Franca és el territori on aquesta variable assoleix el valor més baix, ja que la proporció de persones de 75 i més anys és del 29%.

Situació laboral

Les variables que presentem a continuació mesuren la situació laboral de la població en el moment censal i tenen la particularitat que són les més sensibles als canvis socials, per tant les que varien d'una forma més ràpida. L'objecte d'aquests indicadors és l'estudi de la població activa a partir dels diferents grups que la componen; ocupats, aturats i els que busquen la primera feina.

Hi ha dos instruments més que permeten conèixer la composició de la població activa. El primer és l'Institut Nacional de Empleo (INEM), actualment Servei Català de Col·locació de la Generalitat de Catalunya, que disposa de dades mensuals sobre l'atur registrat. Fan referència als municipis i, dintre d'aquests, la desagregació espacial correspon als radis d'acció de les diferents oficines. Aquestes subdivisions no s'ajusten a les unitats territorials en què està plantejat aquest estudi.

El segon instrument, l'Enquesta de Població Activa (EPA), emet dades de forma trimestral i es du a terme des de 1964. Depèn de l'Institut Nacional de Estadística. Realitza 65.000 entrevistes a una mostra representativa de la població de 16 i més anys. L'enquesta ofereix dades per províncies i comunitats autònomes, però no a escala de municipi o d'altres unitats menors d'anàlisi.

Així doncs, la taxa d'atur a la ciutat segons el Padró d'habitants de 1996 era del 20,6%; segons l'EPA el primer trimestre de 1996 era del 20%; i segons l'INEM el març de 1996 era del 10,4%, taxa que en el moment de redactar aquest estudi, el maig de 1999, és del 6,97%. En qualsevol cas, per al present estudi més que el valor de la taxa d'atur té rellevància la distància entre els diferents territoris de la ciutat, ja que l'objectiu és conèixer les desigualtats territorials existents.

Índex de població activa

L'índex de població activa és un indicador clàssic en estructura econòmica, que expressa la relació entre la població activa (ocupats, els que busquen la primera feina i aturats) i el total de població de 15 a 64 anys, la potencialment activa: *((població de 15 a 64 anys ocupada + aturats + busquen la primera feina) / (població total de 15 a 64 anys)) x 100*.

El valor més alt de la variable correspon a Bordeta-Hostafranchs, amb un 68,8%, i el més baix a Montjuïc amb un 53,6%. La ciutat assoleix un valor del 65,6% (taula 3).

Taula 3
Situació laboral

Territori	Població total	Població 15-64	Ocupats	Busquen la feina	Aturats	Taxa d'atur	Índex de població activa	Taxa d'ocupació	Índex de dependència econòmica
1 Barceloneta	14.981	9.285	4.169	359	1.457	30,3%	64,5%	69,7%	27,8%
2 Parc	20.132	12.662	6.223	449	2.028	28,5%	68,7%	71,5%	30,9%
3 Gòtic	13.845	8.633	4.370	271	1.413	27,8%	70,1%	72,2%	31,6%
4 Raval	34.871	21.570	9.539	870	3.882	33,3%	66,3%	66,7%	27,4%
1 Ciutat Vella	83.829	52.150	24.301	1.949	8.780	30,6%	67,2%	69,4%	29,0%
5 Sant Antoni	36.463	23.278	12.855	522	2.456	18,8%	68,0%	81,2%	35,3%
6 Esquerra Eixample	95.382	61.656	34.902	1.362	5.784	17,0%	68,2%	83,0%	36,6%
7 Dreta Eixample	39.626	24.558	14.730	498	2.072	14,9%	70,4%	85,1%	37,2%
8 Estació Nord	28.375	18.800	10.543	427	1.732	17,0%	67,6%	83,0%	37,2%
9 Sagrada Família	48.931	31.484	17.553	694	3.195	18,1%	68,1%	81,9%	35,9%
2 Eixample	248.777	159.776	90.583	3.503	15.239	17,1%	68,4%	82,9%	36,4%
10 Poble Sec	33.514	21.359	10.697	616	2.873	24,6%	66,4%	75,4%	31,9%
11 Montjuïc	1.081	689	232	56	81	37,1%	53,6%	62,9%	21,5%
12 Zona Franca	28.533	20.176	9.662	593	2.536	24,5%	63,4%	75,5%	33,9%
13 Font de la Guatlla	9.473	6.513	3.525	149	700	19,4%	67,2%	80,6%	37,2%
14 Bordeta-Hostafranchs	18.250	12.274	6.688	310	1.448	20,8%	68,8%	79,2%	36,6%
15 Sants	76.539	51.075	26.827	1.172	5.724	20,4%	66,0%	79,6%	35,1%
3 Sants-Montjuïc	167.390	112.086	57.631	2.896	13.362	22,0%	65,9%	78,0%	34,4%
16 Les Corts	68.876	48.057	26.243	1.006	3.977	16,0%	65,0%	84,0%	38,1%
17 Pedralbes	12.988	9.251	4.850	204	449	11,9%	59,5%	88,1%	37,3%
4 Les Corts	81.864	57.308	31.093	1.210	4.426	15,3%	64,1%	84,7%	38,0%
18 Sant Gervasi	94.653	62.733	35.729	1.467	4.541	14,4%	66,5%	85,6%	37,7%
19 Sarrià	32.292	21.701	11.925	480	1.445	13,9%	63,8%	86,1%	36,9%
20 Vallvidrera	2.628	1.770	1.010	40	161	16,6%	68,4%	83,4%	38,4%
5 Sarrià-Sant Gervasi	129.573	86.204	48.664	1.987	6.147	14,3%	65,9%	85,7%	37,6%
21 Gràcia	84.825	54.624	30.588	1.220	5.713	18,5%	68,7%	81,5%	36,1%
22 Vallcarca	30.928	21.548	11.600	500	1.954	17,5%	65,2%	82,5%	37,5%
6 Gràcia	115.753	76.172	42.188	1.720	7.667	18,2%	67,7%	81,8%	36,4%
23 Guinardó	67.757	46.119	24.497	1.046	5.049	19,9%	66,3%	80,1%	36,2%
24 Horta	72.626	52.263	25.497	1.375	6.160	22,8%	63,2%	77,2%	35,1%
25 Vall d'Hebron	29.449	20.888	10.696	591	2.298	21,3%	65,0%	78,7%	36,3%
7 Horta-Guinardó	169.832	119.270	60.690	3.012	13.507	21,4%	64,7%	78,6%	35,7%
26 Vilapiscina-Turó de la Peira	67.073	45.421	22.006	1.130	5.381	22,8%	62,8%	77,2%	32,8%
27 Roquetes-Verdum	90.744	64.331	29.490	2.028	8.323	26,0%	61,9%	74,0%	32,5%
28 Ciutat Meridiana-Vallbona	13.032	9.595	4.224	402	1.424	30,2%	63,1%	69,8%	32,4%
8 Nou Barris	170.849	119.347	55.720	3.560	15.128	25,1%	62,3%	74,9%	32,6%
29 Sagrera	51.676	36.629	19.031	896	3.837	19,9%	64,9%	80,1%	36,8%
30 Congrés	13.849	8.517	4.393	177	944	20,3%	64,7%	79,7%	31,7%
31 Sant Andreu	49.766	34.909	18.098	843	3.730	20,2%	64,9%	79,8%	36,4%
32 Bon Pastor	12.422	8.621	3.631	350	1.365	32,1%	62,0%	67,9%	29,2%
33 Trinitat Vella	7.866	5.624	2.543	239	793	28,9%	63,6%	71,1%	32,3%
9 Sant Andreu	135.579	94.300	47.696	2.505	10.669	21,6%	64,5%	78,4%	35,2%
34 Fort Pius	11.283	7.952	4.390	170	786	17,9%	67,2%	82,1%	38,9%
35 Poblenou	48.620	32.294	17.008	846	4.004	22,2%	67,7%	77,8%	35,0%
36 Barris Besòs	25.414	16.974	7.574	527	2.506	28,6%	62,5%	71,4%	29,8%
37 Clot	59.983	41.075	22.068	944	4.556	20,0%	67,1%	80,0%	36,8%
38 Verreda	60.059	42.449	20.145	1.173	4.802	22,9%	61,5%	77,1%	33,5%
10 Sant Martí	205.359	140.744	71.185	3.660	16.654	22,2%	65,0%	77,8%	34,7%
Barcelona	1.508.805	1.017.357	529.751	26.002	111.579	20,6%	65,6%	79,4%	35,1%

Font: Padró d'habitants 1996 i elaboració pròpia

Taxa d'atur

Donada la importància que té aquest indicador sobre l'estructura socioeconòmica de qualsevol territori, no ens aturarem a justificar la seva inclusió en el present estudi. La taxa d'atur ens indica la proporció de persones que no treballen sobre el total de població activa: $((\text{població aturada} + \text{busquen la primera feina}) / (\text{població activa})) \times 100$.

La taxa d'atur de la ciutat a l'any 1996 i segons el Padró d'habitants era del 20,6%, 7 punts més que cinc anys abans. El valor més alt d'aquesta variable correspon al barri de Montjuïc, amb un 37,1%; i el valor més baix a Pedralbes amb un 11,9% (taula 3). La taxa d'atur masculí per al total de ciutat és del 17,2% i la femenina del 25%.

Tot i que segons el Padró d'habitants la taxa d'atur ha pujat a tota la ciutat, el seu creixement ha estat ben desigual en els diferents territoris: Parc, Raval, Bon Pastor i Trinitat Vella han incrementat la seva taxa tres o més punts per sobre de la mitjana de la ciutat (taula 11); Pedralbes, Les Corts, Sant Gervasi, Sarrià i Vallvidrera han tingut un creixement de dos punts o més per sota de la mitjana de la ciutat.

La taxa d'ocupació ens indica la proporció de població ocupada sobre el total de població activa. És complementària a la taxa d'atur i es comporten de forma inversa. La taxa d'atur i la d'ocupació es poden usar indistintament, ja que ofereixen el mateix tipus d'informació.

Índex de dependència econòmica

Aquesta variable ens mostra la relació existent entre la població que treballa i la que no ho fa. Ens permet conèixer quina és la pressió que ha de suportar la població ocupada per mantenir la resta de població, estigui o no en edat de treballar. La població no ocupada inclou els aturats, els que busquen la primera feina, els que fan el servei militar, els menors, els pensionistes i les mestresses de casa. La forma de càlcul d'aquest indicador és la següent: $((\text{població ocupada}) / (\text{població total})) \times 100$.

A Barcelona, de cada 100 habitants en treballen 35, aquesta relació era de 38 a 100 a l'any 1991. Als barris de Barceloneta, Raval i Montjuïc no arriba a 28 persones el nombre dels que treballen per cada 100 habitants, i als barris de Les Corts, Vallvidrera i Fort Pius aquesta variable supera el valor 32.

Nivell d'instrucció

El nivell d'instrucció és una de les variables que contribueix de forma contundent a l'estratificació social i és la base de moltes de les situacions de desigualtat. Hi ha diverses formes d'aproximar-se al nivell d'instrucció de la població d'un territori. Nosaltres hem optat per tres sistemes diferents que presentem a continuació.

Taxa d'analfabetisme

Tradicionalment, la taxa d'analfabetisme es calculava per la població de 10 anys en amunt. Nosaltres utilitzem com

a univers la població en edat activa, és a dir, la població entre 16 i 64 anys; per tant, la proporció de persones d'aquestes edats que no saben llegir ni escriure: $((\text{població de 16 a 64 anys que no sap llegir ni escriure}) / (\text{població total de 16 a 64 anys})) \times 100$.

L'any 1981 Barcelona tenia 58.866 persones analfabetes d'entre 15 i 64 anys, la qual cosa representava una taxa d'analfabetisme del 4%. L'any 1986 n'hi havia 26.635, que constituïen el 2% de la població, això va representar una reducció de 19.241 persones analfabetes. El 1991 el nombre d'analfabets entre 15 i 64 anys era de 2.045, que traduït a taxa representa un 0,18%, i una reducció en nombres absoluts de 24.590 persones. L'any 1996 a la ciutat hi ha 1.250 persones analfabetes entre 15 i 64 anys, en aquests moments la taxa assoleix un valor del 0,12% (taula 4).

Aquesta davallada tan espectacular de l'analfabetisme a la ciutat de Barcelona, segurament està relacionada amb altres fets com ara l'ensenyament obligatori, les polítiques contra l'absentisme escolar, l'ensenyament per a adults i els cursos d'alfabetització, però també l'efecte temps, ja que l'analfabetisme afecta més les persones d'edats avançades, i a mesura que aquestes van deixant de ser considerades com a l'element d'anàlisi per efecte de la mortalitat, la taxa baixa de forma dràstica.

Tal i com podem veure a la taula 4, la taxa d'analfabetisme ha assolit un numerador tan petit que fa perillar la seva fiabilitat com a indicador de nivell d'instrucció.

Taula 4
Nivell d'instrucció

	Territori	Població de 16-64 anys	Analfabets de 16-64 anys	Taxa d'analfabetisme 16-64 anys	Sense estudis 16-64 anys	Instrucció insuficient 16-64 anys	Taxa d'instrucció insuficient 16-64 anys	Població de 20 i més anys	Titulats superiors	Taxa de titulats superiors
1	Barceloneta	9.159	60	0,66%	1.461	1.521	16,61%	12.634	301	2,38%
2	Parc	12.501	45	0,36%	1.567	1.612	12,89%	17.261	1.306	7,57%
3	Gòtic	8.537	19	0,22%	1.008	1.027	12,03%	12.024	1.226	10,20%
4	Raval	21.296	75	0,35%	3.429	3.504	16,45%	29.591	1.303	4,40%
1	Ciutat Vella	51.493	199	0,39%	7.465	7.664	14,88%	71.510	4.136	5,78%
5	Sant Antoni	22.937	16	0,07%	1.484	1.500	6,54%	31.006	3.347	10,79%
6	Esquerra Eixample	60.749	22	0,04%	2.821	2.843	4,68%	79.590	13.600	17,09%
7	Dreta Eixample	24.242	6	0,02%	875	881	3,63%	33.605	7.434	22,12%
8	Estació Nord	18.507	5	0,03%	939	944	5,10%	23.313	3.156	13,54%
9	Sagrada Família	31.007	23	0,07%	1.779	1.802	5,81%	40.700	4.497	11,05%
2	Eixample	157.442	72	0,05%	7.898	7.970	5,06%	208.214	32.034	15,39%
10	Poble Sec	21.034	39	0,19%	2.228	2.267	10,78%	28.095	1.409	5,02%
11	Montjuïc	672	7	1,04%	170	177	26,34%	839	26	3,10%
12	Zona Franca	19.808	39	0,20%	2.440	2.479	12,52%	22.194	752	3,39%
13	Font de la Guatlla	6.399	1	0,02%	474	475	7,42%	7.678	622	8,10%
14	Bordeta-Hostafranchs	12.068	16	0,13%	1.114	1.130	9,36%	14.523	974	6,71%
15	Sants	50.210	56	0,11%	4.450	4.506	8,97%	62.691	4.886	7,79%
3	Sants-Montjuïc	110.191	158	0,14%	10.876	11.034	10,01%	136.020	8.669	6,37%
16	Les Corts	47.170	13	0,03%	2.373	2.386	5,06%	54.873	9.327	17,00%
17	Pedralbes	9.084	5	0,06%	259	264	2,91%	10.301	3.179	30,86%
4	Les Corts	56.254	18	0,03%	2.632	2.650	4,71%	65.174	12.506	19,19%
18	Sant Gervasi	61.794	17	0,03%	1.915	1.932	3,13%	77.744	21.258	27,34%
19	Sarrià	21.327	13	0,06%	706	719	3,37%	25.875	7.198	27,82%
20	Vallvidrera	1.726	1	0,06%	108	109	6,32%	2.014	413	20,51%
5	Sarrià-Sant Gervasi	84.847	31	0,04%	2.729	2.760	3,25%	105.633	28.869	27,33%
21	Gràcia	53.783	38	0,07%	2.894	2.932	5,45%	71.228	9.174	12,88%
22	Vallcarca	21.205	8	0,04%	1.375	1.383	6,52%	25.145	3.626	14,42%
6	Gràcia	74.988	46	0,06%	4.269	4.315	5,75%	96.373	12.800	13,28%
23	Guinardó	45.406	27	0,06%	3.469	3.496	7,70%	56.006	5.265	9,40%
24	Horta	51.416	89	0,17%	7.284	7.373	14,34%	58.477	2.990	5,11%
25	Vall d'Hebron	20.587	29	0,14%	2.597	2.626	12,76%	24.404	1.440	5,90%
7	Horta-Guinardó	117.409	145	0,12%	13.350	13.495	11,49%	138.887	9.695	6,98%
26	Vilapiscina									
	Turó de la Peira	44.749	56	0,13%	5.445	5.501	12,29%	55.891	2.720	4,87%
27	Roquetes-Verdum	63.192	191	0,30%	10.307	10.498	16,61%	73.203	2.095	2,86%
28	Ciutat Meridiana	9.444	51	0,54%	1.849	1.900	20,12%	10.054	159	1,58%
8	Nou Barris	117.385	298	0,25%	17.601	17.899	15,25%	139.148	4.974	3,57%
29	Sagrera	35.934	25	0,07%	2.428	2.453	6,83%	41.048	2.919	7,11%
30	Congrés	8.384	2	0,02%	626	628	7,49%	11.843	845	7,14%
31	Sant Andreu	34.251	24	0,07%	2.742	2.766	8,08%	39.354	2.461	6,25%
32	Bon Pastor	8.466	26	0,31%	1.386	1.412	16,68%	9.816	135	1,38%
33	Trinitat Vella	5.517	17	0,31%	992	1.009	18,29%	6.125	107	1,75%
9	Sant Andreu	92.552	94	0,10%	8.174	8.268	8,93%	108.186	6.467	5,98%
34	Fort Pius	7.800	2	0,03%	505	507	6,50%	8.885	906	10,20%
35	Poblenou	31.800	48	0,15%	2.872	2.920	9,18%	39.281	2.962	7,50%
36	Barris Besòs	16.654	35	0,21%	2.689	2.724	16,36%	20.087	454	2,30%
37	Clot	40.397	22	0,05%	2.586	2.608	6,46%	48.411	3.752	7,80%
38	Verneda	41.781	82	0,20%	4.830	4.912	11,76%	48.893	1.927	3,90%
10	Sant Martí	138.432	189	0,14%	13.482	13.671	9,88%	165.557	10.001	6,00%
	Barcelona	1.000.993	1.250	0,12%	88.476	89.726	8,96%	1.234.702	130.151	10,54%

Font: Padró d'habitants 1996 i elaboració pròpia

Tot i que les distàncies entre els diferents territoris és molt petita, el rang màxim de la distribució és d'1,02. El territori amb major puntuació, Montjuïc, té una taxa d'analfabetisme 52 vegades superior al territori amb menor puntuació, Dreta de l'Eixample, Font de la Guatlla o Congrés. Això no passa amb cap altra de les variables analitzades. Aquest comportament tan singular de l'indicador fa aconsellable no incloure'l com a element d'anàlisi per a la posterior construcció d'indicadors sintètics. Una altra evidència de la singularitat d'aquesta variable es la següent: el barri de Montjuïc era l'any 1991 el territori amb la taxa d'analfabetisme més baixa de tot el municipi (0%), i l'any 1996 és la zona amb la taxa més alta de tota la ciutat (1,04%).

Taxa d'instrucció insuficient

Considerem població amb instrucció insuficient al grup de població de 16 a 64 anys que no sap llegir ni escriure o bé no té cap estudi encara que sàpiga llegir; és a dir, com a màxim tenen 4 anys d'escolarització. A la ciutat hi ha 89.726 persones en aquesta situació, 47.000 persones menys que l'any 1991. Traduït a taxa, la ciutat a passat d'un 12,1% de persones amb instrucció insuficient l'any 91 a un 8,96% l'any 1996. Per calcular aquest indicador hem utilitzat la següent expressió: $((no\ sap\ llegir\ ni\ escriure\ de\ 16\ a\ 64\ anys) + (sense\ estudis\ de\ 16\ a\ 64\ anys)) / (població\ total\ de\ 16\ a\ 64\ anys) \times 100$.

Pedralbes és el barri de la ciutat que presenta la taxa d'instrucció insuficient més baixa de tota la ciutat, 2,91%. Mont-

juïc és el territori amb la taxa més elevada de tota la ciutat, 26,34%. A nivell de districte és Nou Barris el que presenta major proporció de població en aquesta situació, 15,25%, i Sarrià el té un percentatge més baix, 3,25%.

Aquest indicador, que inclou els analfabets i els que tenen com a màxim 4 anys d'escolarització, creiem que pot apropar d'una manera més fidel als nivells d'instrucció de la població, alhora que discrimina d'una manera més clara els diferents territoris en funció dels valors que assoleixen en aquesta variable. Molts autors parlen "analfabetisme funcional" per referir-se al grup de població que presenta les característiques abans esmentades, i basen la seva argumentació en què són les persones que tindran més dificultat d'inserció laboral i les primeres a patir qualsevol situació de crisi davant dels possibles canvis en el mercat de treball i, per tant, les primeres a viure els efectes de les desigualtats socials.

Taxa de titulats superiors

La taxa de titulats superiors $((titulats\ superiors) / (població\ total\ de\ 20\ i\ més\ anys) \times 100$ és l'altra estratègia que proposem per mesurar el nivell d'instrucció. Aquesta variable no és incompatible amb l'anterior, és complementària, totes dues ens aproximem a conèixer de forma més precisa el fenomen que volem estudiar. A la ciutat hi ha 130.151 persones amb titulació superior, 29.000 més que l'any 1991. L'increment no ha estat igual per a tots els territoris (taula 9).

La taxa de titulats superiors de la ciutat ha passat del 7,94% l'any 1991 al 10,54% l'any 1996. La taxa més elevada la trobem a Pedralbes, 30,80%, i la més baixa a Ciutat Meridiana-Vallbona, 1,58%. Per districtes, és Sarrià el que té una major concentració de titulats superiors (27,33%) i Nou Barris el que presenta una concentració menor (3,57%).

Salut

Per evidenciar les desigualtats socials dels diferents territoris de la ciutat fins ara hem analitzat la dimensió demogràfica, l'educativa i la laboral; però no podíem deixar de banda la salut, esfera estretament relacionada amb totes les anteriors.

Esperança de vida en néixer

Tal i com ja vàrem argumentar en l'estudi anterior, utilitzarem l'esperança de vida per apropar-nos a l'estat de salut de la població. Hem escollit aquest indicador per tres motius: perquè disposem d'informació de les 39 unitats d'anàlisi; perquè un indicador àmpliament utilitzat —la qual cosa permet comparar-lo amb altres realitats territorials— i és el que millor sintetitza la informació referida a mortalitat, nutrició, higiene, immunització i estils de vida; i perquè, encara que sigui un indicador de complexa elaboració, és de clara i ràpida comprensió.

L'esperança de vida en néixer representa la probabilitat de viure (anys per viure) per a una persona nascuda en un determinat moment i sotmesa als riscos amb què neix i viu la població a la qual

Taula 5
Esperança de vida en néixer

	Territori	Esperança de vida en néixer
1	Barceloneta	70,95
2	Parc	74,06
3	Gòtic	71,28
4	Raval	71,32
1	Ciutat Vella	71,84
5	Sant Antoni	78,77
6	Esquerra Eixample	78,96
7	Dreta Eixample	78,99
8	Estació Nord	79,44
9	Sagrada Família	78,94
2	Eixample	78,96
10	Poble Sec	75,88
11	Montjuïc	73,22
12	Zona Franca	77,53
13	Font de la Guatlla	79,78
14	Bordeta-Hostafranchs	78,70
15	Sants	78,64
3	Sants-Montjuïc	77,83
16	Les Corts	80,35
17	Pedralbes	80,33
4	Les Corts	80,27
18	Sant Gervasi	79,79
19	Sarrià	79,59
20	Vallvidrera	77,31
5	Sarrià-Sant Gervasi	79,66
21	Gràcia	78,47
22	Vallcarca	78,19
6	Gràcia	78,37
23	Guinardó	79,47
24	Horta	78,29
25	Vall d'Hebron	76,55
7	Horta-Guinardó	78,81
26	Vilapiscina-Turó de la Peira	79,07
27	Roquetes-Verdum	77,47
28	Ciutat Meridiana-Vallbona	74,40
8	Nou Barris	77,83
29	Sagrera	79,38
30	Congrés	79,56
31	Sant Andreu	79,14
32	Bon Pastor	74,72
33	Trinitat Vella	76,83
9	Sant Andreu	78,63
34	Fort Pius	79,38
35	Poblenou	77,52
36	Barris Besòs	77,37
37	Clot	79,22
38	Vermeda	78,60
10	Sant Martí	78,45
	Barcelona	78,12

Font: Servei d'Informació Sanitària

pertany. L'esperança de vida es calcula a partir de les taules de mortalitat per edats i sexes, i s'incrementa amb la disminució de la mortalitat infantil i de la disminució de la mortalitat en edats joves. Les mortalitats joves estan molt relacionades amb les condicions i estils de vida i amb el grau de desenvolupament dels sistema sanitari de la comunitat que és objecte d'estudi.

L'esperança de vida en néixer a la ciutat de Barcelona és de 78,12 anys (taula 5).¹ La diferència entre el territori amb major esperança de vida i el territori amb menor esperança de vida és de quasi 10 anys. L'esperança de vida més baixa de tota la ciutat correspon a la Barceloneta, amb 70,95 anys i la més alta correspon a Les Corts amb 80,35 anys. Per districtes, ciutat Vella és el que té l'esperança de vida més baixa amb 71,83 anys i Les Corts el que la té més alta amb 80,27.

Al treball anterior l'esperança de vida va ser calculada per al període 1983-1989 i per al present estudi el període analitzat va de l'any 1993 al 1997. L'increment d'esperança de vida entre els dos períodes analitzats ha estat d'1,4 anys per al conjunt de la ciutat, tot i que quatre barris han vist com disminuïa l'esperança de vida dels seus habitants: Barceloneta, Gòtic, Raval i Vall d'Hebron, fruit dels efectes de la mortalitat prematura, principalment per sida i sobredosi.

Índex d'immigració

La inclusió d'aquesta variable en l'estudi persegueix en principi un objec-

tiu purament descriptiu i exploratori. Tot i així, més endavant veurem que aquest indicador té molta relació amb altres indicadors d'alta potència explicativa, com ara la taxa de titulats superiors o la taxa d'atur. Per calcular aquest índex hem utilitzat l'expressió següent: $((nascuts a altres comunitats autònomes diferents a la catalana + nascuts a l'estranger) / (població total)) \times 100$.

El nombre de persones que han nascut fora de la Comunitat Autònoma és de 490.240 (taula 6), el que representa el 32,49% de la població. Fa cinc anys aquest percentatge era del 33,35%. El valor de l'indicador s'ha incrementat en un punt, però la quantitat de residents nascuts a l'estranger ha sofert un increment del 12% en passar de 52.040 persones l'any 1991 a 58.385 l'any 1996.

El territori amb major índex d'immigració és Trinitat Vella, 47,11%. El territori amb menor proporció de persones nascudes fora de Catalunya és Sarrià, 22,31%. Si analitzem els districtes trobem que a Nou Barris el valor de la variables arriba al 42,72% i a Sarrià-Sant Gervasi només al 22,43%.

Relació entre variables

Conèixer el comportament que tenen les variables entre si ens ajuda a

1. L'esperança de vida en néixer ha estat elaborada pel Servei d'Informació Sanitària de l'Institut Municipal de la Salut de l'Ajuntament de Barcelona. Fa referència als anys compresos entre 1993-1997 i s'ha calculat segons el mètode de taules de vida de Shryock HS, Siegel JS: *The Methods and Materials of Demography*. -New York: Academic Press, Inc, 1976.

Taula 6
Lloc de naixement dels residents a Barcelona

	Territori	Població total	Nascuts a la ciutat	Nascuts a la resta de Catalunya	Nascuts a altres comunitats autònomes	Nascuts a l'estranger	Nascuts fora de Catalunya	Índex d'immigració
1	Barceloneta	14.981	9.227	702	4.361	691	5.052	33,72%
2	El Parc	20.132	10.378	1.606	6.068	2.080	8.148	40,47%
3	Barri Gòtic	13.845	6.900	1.315	4.219	1.411	5.630	40,66%
4	El Raval	34.871	17.120	2.508	10.838	4.405	15.243	43,71%
1	Ciutat Vella	83.829	43.625	6.131	25.486	8.587	34.073	40,65%
5	Sant Antoni	36.463	22.674	3.828	8.488	1.473	9.961	27,32%
6	Esquerra Eixample	95.382	58.055	11.348	21.298	4.681	25.979	27,24%
7	Dreta Eixample	39.626	25.178	4.859	7.673	1.916	9.589	24,20%
8	Estació Nord	28.375	17.131	3.046	7.014	1.184	8.198	28,89%
9	Sagrada Família	48.931	29.569	5.138	12.458	1.766	14.224	29,07%
2	Eixample	248.777	152.607	28.219	56.931	11.020	67.951	27,31%
10	Poble Sec	33.514	20.332	2.357	9.261	1.564	10.825	32,30%
11	Montjuïc	1.081	666	62	326	27	353	32,65%
12	Zona Franca	28.533	16.404	1.543	9.879	707	10.586	37,10%
13	Font de la Guatlla	9.473	5.293	833	3.000	347	3.347	35,33%
14	Bordeta-Hostafrancs	18.250	11.016	1.640	4.946	648	5.594	30,65%
15	Sants	76.539	46.553	7.562	19.967	2.457	22.424	29,30%
3	Sants-Montjuïc	167.390	100.264	13.997	47.379	5.750	53.129	31,74%
16	Les Corts	68.876	40.881	8.358	16.980	2.657	19.637	28,51%
17	Pedralbes	12.988	8.027	1.510	2.417	1.034	3.451	26,57%
4	Les Corts	81.864	48.908	9.868	19.397	3.691	23.088	28,20%
18	Sant Gervasi	94.653	62.769	10.691	15.467	5.726	21.193	22,39%
19	Sarrià	32.292	21.497	3.590	5.249	1.956	7.205	22,31%
20	Valldrera	2.628	1.727	239	496	166	662	25,19%
5	Sarrià-Sant Gervasi	129.573	85.993	14.520	21.212	7.848	29.060	22,43%
21	Gràcia	84.825	54.740	9.088	17.662	3.335	20.997	24,75%
22	Vallcarca	30.928	18.798	2.880	7.946	1.304	9.250	29,91%
6	Gràcia	115.753	73.538	11.968	25.608	4.639	30.247	26,13%
23	Guinardó	67.757	40.295	6.015	19.313	2.134	21.447	31,65%
24	Horta	72.626	40.110	3.454	27.614	1.448	29.062	40,02%
25	Vall d'Hebron	29.449	15.181	1.645	11.774	849	12.623	42,86%
7	Horta-Guinardó	169.832	95.586	11.114	58.701	4.431	63.132	37,17%
26	Vilapicina	67.073	35.810	4.350	25.329	1.584	26.913	40,12%
27	Roquetes	90.744	46.478	4.079	38.442	1.745	40.187	44,29%
28	Ciutat Meridiana	13.032	6.609	544	5.643	236	5.879	45,11%
8	Nou Barris	170.849	88.897	8.973	69.414	3.565	72.979	42,72%
29	Sagrera	51.676	30.230	4.064	15.964	1.418	17.382	33,64%
30	El Congrés	13.849	8.218	1.193	4.136	302	4.438	32,05%
31	Sant Andreu	49.766	30.025	3.831	14.815	1.095	15.910	31,97%
32	Bon Pastor	12.422	7.243	847	4.137	195	4.332	34,87%
33	Trinitat Vella	7.866	3.864	296	3.436	270	3.706	47,11%
9	Sant Andreu	135.579	79.580	10.231	42.488	3.280	45.768	33,76%
34	Fort Pius	11.283	6.375	911	3.522	475	3.997	35,42%
35	Poblenou	48.620	30.609	3.714	12.666	1.631	14.297	29,41%
36	Barris Besòs	25.414	13.676	1.393	9.869	476	10.345	40,71%
37	El Clot	59.983	36.958	5.311	15.772	1.942	17.714	29,53%
38	La Verneda	60.059	31.698	3.901	23.410	1.050	24.460	40,73%
10	Sant Martí	205.359	119.316	15.230	65.239	5.574	70.813	34,48%
	Barcelona	1.508.805	888.314	130.251	431.855	58.385	490.240	32,49%

Font: Padró d'habitants 1996, elaboració pròpia

entendre millor determinades problemàtiques i ens possibilita tenir més elements a l'hora de planificar i programar determinades intervencions socials. Per veure com es relacionen les variables hem utilitzat el Coeficient de Correlació de Pearson.² A la taula 7 presentem la matriu de correlacions de les següents variables:

- v1 = Pes dels infants
- v2 = Pes de la gent gran
- v3 = Índex d'envelliment
- v4 = Índex de sobreenvelliment
- v5 = Índex de dependència demogràfica
- v6 = Índex de població activa
- v7 = Taxa d'atur
- v8 = Índex de dependència econòmica
- v9 = Taxa d'analfabetisme
- v10 = Taxa d'instrucció insuficient
- v11 = Taxa de titulats superiors
- v12 = Esperança de vida en néixer
- v13 = Índex d'immigració

La taula ens mostra com es comporten o relacionen les variables agafades de dues en dues. L'associació que presenten les variables és molt similar a la que ja vam veure a l'estudi de fa cinc anys.

Amb les dades de 1996 podem observar com la taxa d'atur obté un coeficient elevat i positiu ($r = 0,9187$) quan es relaciona amb la taxa de població amb instrucció insuficient. La relació positiva i significativa d'aquestes dues variables indica que en aquells territoris on la taxa d'atur és alta, la taxa d'instrucció insuficient també ho serà i, al contrari, territoris amb taxes d'atur baixes també tindran valors baixos en la variable instrucció insuficient.

L'índex d'immigració correlaciona de forma alta i positiva amb la taxa d'atur ($r = 0,7027$) i amb la d'instrucció insuficient ($r = 0,7237$) i de forma alta i negativa amb la taxa de titulars superiors ($r = 0,7480$). Això ens confirma que els territoris que tenen un índex d'immigra-

ció alt també tenen altes taxes d'atur i d'instrucció insuficient, i poca proporció de titulats superiors.

La taxa d'atur i la d'instrucció insuficient es comporten de forma similar i es comparen amb l'esperança de vida. En els territoris on les dues primeres variables assoleixen valors alts, la tercera assoleix valors baixos. Dit d'una altra manera, en els territoris on l'atur i la instrucció insuficient presenten taxes baixes, l'esperança de vida dels seus habitants és alta.

2. El coeficient de correlació de Pearson ens indicarà el sentit i la intensitat de la relació entre els diferents indicadors. Els valors d'aquest coeficient oscil·len entre -1 i +1. El signe positiu o negatiu ens indica el sentit de la relació: si és negativa i perfecta el valor del coeficient és -1 i quan la relació és positiva i perfecta el valor és +1. Un valor no significatiu o proper a zero implica la inexistència d'una correlació rectilínia, però no la inexistència d'un altre tipus de relació entre les variables, com curvilínia, quadràtica, exponencial, etc. No hem realitzat les proves pertinents per detectar aquests altres tipus de relacions, ja que existeix un alt grau d'improbabilitat que es donin entre les variables sociològiques que hem utilitzat.

Taula 7
Matriu de correlacions

	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9	V10	V11	V12	V13
V1	1,00000												
V2	-0,79938	1,00000											
V3	-0,89311	0,97123	1,00000										
V4	-0,37352	0,57715	0,52645	1,00000									
V5	-0,56944	0,94838	0,86348	0,58411	1,00000								
V6	-0,37100	0,41773	0,44307	0,74822	0,36723	1,00000							
V7	0,01448	0,08396	0,07970	-0,41795	0,14113	-0,41923	1,00000						
V8	0,10269	-0,30064	-0,25659	0,35384	-0,37465	0,53401	-0,91095	1,00000					
V9	0,13796	0,04148	-0,00786	-0,33411	0,14984	-0,59567	0,84451	-0,86924	1,00000				
V10	0,15073	-0,11251	-0,10611	-0,53870	-0,05344	-0,56549	0,91879	-0,82917	0,85120	1,00000			
V11	0,01584	0,07286	0,03205	0,49963	0,09712	0,24548	-0,78429	0,59097	-0,50237	-0,73591	1,00000		
V12	0,15993	-0,32321	-0,32581	0,03413	-0,37998	0,12661	-0,83044	0,77793	-0,76319	-0,70303	0,46563	1,00000	
V13	-0,06272	-0,20153	-0,07893	-0,55586	-0,28914	-0,29768	0,70276	-0,48577	0,42963	0,72376	-0,74805	-0,49475	1,00000

Índex sintètic de desigualtats socials

Fins ara hem evidenciat desigualtats socials dimensionant la realitat en quatre components: demografia, economia, educació i salut. A continuació, hem seleccionat 13 indicadors referits a aquestes dimensions i hem observat el seu comportament en el 39 territoris analitzats (38 zones estadístiques grans i

la ciutat de Barcelona com un territori més). Inicialment, la selecció dels indicadors va estar condicionada per la informació de què disposàvem en aquell moment. En aquesta rèplica hem utilitzat les mateixes variables.

A partir d'ara proposem fer el camí invers, sintetitzar la informació obtinguda de manera que reflecteixi el grau de concentració de problemàtica o necessitat de cada territori. Per mesurar qualse-

vol concepte és necessari definir-lo prèviament. Necessitat o benestar són termes que contenen un alt component ideològic. Mesurar és reduir, és per això que el concepte de necessitat o benestar sempre és més ampli que el resultat del seu mesurament.

Igual que molts autors, volem deixar constància de la impossibilitat de reduir qualsevol realitat social a un sol índex sintètic, per potent que sigui el sistema

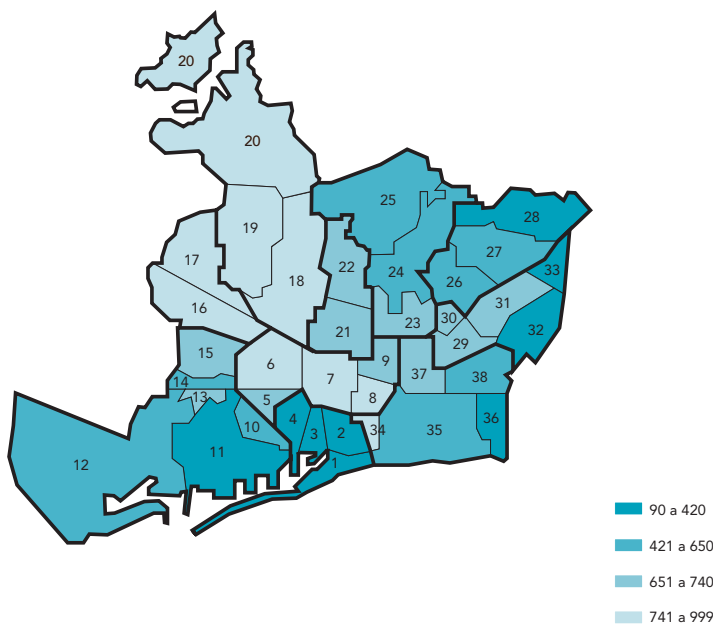
Taula 8
Indicadors seleccionats per a la construcció de l'ISDS, 1996

Territori	Taxa d'instrucció insuficient 16-64 anys	Taxa de titulats superiors	Taxa d'atur	Esperança de vida en néixer
Barceloneta	16,61	2,38	30,34%	70,95
El Parc	12,89	7,57	28,47%	74,06
Barri Gòtic	12,03	10,20	27,82%	71,28
El Raval	16,45	4,40	33,25%	71,32
Sant Antoni	6,54	10,79	18,81%	78,77
Esquerra Eixample	4,68	17,09	16,99%	78,96
Dreta Eixample	3,63	22,12	14,86%	78,99
Estació Nord	5,10	13,54	17,00%	79,44
Sagrada Família	5,81	11,05	18,14%	78,94
Poble Sec	10,78	5,02	24,59%	75,88
Montjuïc	26,34	3,10	37,13%	73,22
Zona Franca	12,52	3,39	24,46%	77,53
Font de la Guatlla	7,42	8,10	19,41%	79,78
Bordeta-Hostafrancs	9,36	6,71	20,81%	78,7
Sants	8,97	7,79	20,45%	78,64
Les Corts	5,06	17,00	15,96%	80,35
Pedralbes	2,91	30,86	11,87%	80,33
Sant Gervasi	3,13	27,34	14,39%	79,79
Sarrià	3,37	27,82	13,90%	79,59
Valldrera	6,32	20,51	16,60%	77,31
Gràcia	5,45	12,88	18,48%	78,47
Vallcarca	6,52	14,42	17,46%	78,19
Guinardó	7,70	9,40	19,92%	79,47
Horta	14,34	5,11	22,81%	78,29
Vall d'Hebron	12,76	5,90	21,27%	76,55
Vilapicina	12,29	4,87	22,83%	79,07
Roquetes	16,61	2,86	25,98%	77,47
Ciutat Meridiana	20,12	1,58	30,18%	74,4
Sagrera	6,83	7,11	19,92%	79,38
El Congrés	7,49	7,14	20,33%	79,56
Sant Andreu	8,08	6,25	20,17%	79,14
Bon Pastor	16,68	1,38	32,08%	74,72
Trinitat Vella	18,29	1,75	28,87%	76,83
Fort Pius	6,50	10,20	17,88%	79,38
Poblenou	9,18	7,50	22,19%	77,52
Barris Besòs	16,36	2,30	28,59%	77,37
El Clot	6,46	7,80	19,95%	79,22
La Verneda	11,76	3,90	22,88%	78,6
Barcelona	8,96	10,54	20,62%	78,12

Taula 9
Índex sintètic de desigualtats socials

Territori	ISDS 1996
17 Pedralbes	999
19 Sarrià	926
18 Sant Gervasi	925
7 Dreta Eixample	858
16 Les Corts	852
6 Esquerra Eixample	793
8 Estació Nord	787
20 Valldrera	747
34 Fort Pius	744
9 Sagrada Família	735
22 Vallcarca	731
21 Gràcia	726
13 Font de la Guatlla	719
5 Sant Antoni	713
23 Guinardó	707
37 El Clot	698
29 Sagrera	697
30 El Congrés	694
31 Sant Andreu	672
15 Sants	653
39 Barcelona	648
14 Bordeta-Hostafrancs	641
26 Vilapicina	596
35 Poblenou	587
38 La Verneda	577
24 Horta	556
25 Vall d'Hebron	530
12 Zona Franca	510
10 Poble Sec	471
27 Roquetes	456
36 Barris Besòs	416
33 Trinitat Vella	377
2 El Parc	355
3 Barri Gòtic	286
32 Bon Pastor	269
28 Ciutat Meridiana	259
1 Barceloneta	164
4 El Raval	152
11 Montjuïc	90

Mapa 2
Índex sintètic de desigualtats socials

d'indicadors que li doni suport i per sofisticada que sigui la metodologia emprada. Tot i així, en aquest últim apartat, i com a annex, presentem l'elaboració d'un índex sintètic que aglutina els trets principals continguts en el present estudi, alhora que ens apropa, a través de les dimensions, al constructe, però sobretot és un índex que evidencia desigualtats entre els diferents territoris analitzats; desigualtats referides a la salut, al treball i a l'educació.

L'índex s'ha elaborat³ a partir d'un indicador de cada dimensió analitzada tenint en compte el seu poder discriminant i la seva significació sociològica.⁴ Els indicadors seleccionats han estat tres: un de problemàtica econòmica (taxa d'atur), un de nivell d'instrucció (proporció de població amb instrucció insuficient i taxa de titulats superiors) i un de salut (l'esperança de vida en néixer) (taula 8).

No hem incorporat cap indicador de la dimensió demogràfica, tots ells presen-

3. La metodologia de construcció de l'índex està inspirada en la que ha fet servir el Pla de les Nacions Unides per al Desenvolupament Humà (*Desarrollo Humano: informes 1991 a*

1998). Per a la construcció de l'índex hem seguit tres passos. El primer ha consistit a mesurar la desigualtat de cada territori per a cada una de les variables. La desigualtat és la distància

que hi ha entre el valor que assoleix una variable en un territori i el valor màxim d'aquesta mateixa variable en el territori en millor posició. A continuació, hem pres aquesta mesura de desigualtat i hem col·locat cada territori dins d'una escala de 0-1, definida per la distància entre el valor màxim i el valor mínim de la variable. Així doncs, I_{ij} expressa el valor absolut per un territori i referit a una variable; aquest valor es pot comparar directament amb els altres territoris i posa de manifest les diferències que hi ha entre ells. Ho definim de la següent manera:

$$I_{ij} = \frac{(\max X_{ij} - X_{ij})}{(\max X_{ij} - \min X_{ij})}$$

$\max X_{ij}$ = territori amb el valor màxim de la variable

$\min X_{ij}$ = territori amb el valor mínim de la variable

X_{ij} = valor de la variable en el territori considerat

El segon pas ha consistit a definir un indicador que sigui una mitjana de desigualtats o diferències socials (I_j), calculant la mitjana simple dels tres indicadors:

$$I_j = 1/3 \sum_{i=1}^3 I_{ij}$$

El tercer pas té com a objectiu ordenar els territoris de millor a pitjor pel que fa al valor de les tres variables utilitzades. Aquest valor li hem donat el nom d'índex sintètic de desigualtats socials. El valor de l'índex, expressat en forma de xifra, ens assenyala la puntuació assolida per la unitat d'anàlisi, considerant les tres dimensions conjuntament, i ens ajuda a veure la distància que li falta a cada territori per arribar al nivell del territori en la millor posició. Per portar a terme aquest últim pas hem utilitzat la següent expressió:

$$(ISDS)_j = (1 - I_j)$$

Les tres dimensions seleccionades han tingut el mateix tractament. No hem utilitzat cap criteri de ponderació per atorgar pesos específics a les diferents variables a l'hora de construir l'índex global. Dit d'una altra manera, hem concedit el mateix valor a la salut, al treball i a l'educació.

Les dues variables de coneixement (instrucció insuficient i titulats superiors) s'han combinat per produir una mesura sintètica del nivell d'instrucció, assignant pesos idèntics a les dues components: (*nivell d'instrucció = 1/2 proporció de població amb instrucció insuficient + 1/2 taxa de titulats superiors*). Amb aquesta expressió s'aconsegueix no sobreestimar la dimensió educativa respecte de les altres.

4. Hem realitzat una anàlisi factorial amb les 13 variables utilitzades i hem trobat dos factors que expliquen el 78,8% de la variabilitat de les dades. El primer factor aglutina els indicadors que fan referència a salut, educació i situació laboral, i el segon factor aglutina la informació referida a la situació demogràfica. El primer factor presenta les següents correlacions amb les variables de salut, educació i situació laboral: taxa d'atur ($r = -0,9500$), taxa d'instrucció insuficient ($r = -0,9634$), taxa de titulats superiors ($r = 0,7761$), esperança de vida en néixer ($r = 0,7162$). La correlació de l'índex d'immigració amb el primer factor és la següent: ($r = -0,7544$).

Taula 10
Indicadors seleccionats per a la construcció de l'ISDS, 1991-1996

	Taxa d'instrucció insuficient 16-64		Taxa de titulats superiors		Taxa d'atur		Esperança de vida	
	1991	1996	1991	1996	1991	1996	1991	1996
1 Barceloneta	23,03	16,61	1,43	2,38	20,03%	30,34%	72,91	70,95
2 El Parc	17,53	12,89	4,77	7,57	18,48%	28,47%	73,12	74,06
3 Barri Gòtic	16,86	12,03	6,19	10,20	18,29%	27,82%	71,55	71,28
4 El Raval	21,4	16,45	2,69	4,40	22,34%	33,25%	71,67	71,32
1 Ciutat Vella		14,88		5,78		30,63%		71,84
5 Sant Antoni	9,57	6,54	7,68	10,79	12,35%	18,81%	77,66	78,77
6 Esquerra Eixample	6,19	4,68	13,36	17,09	10,76%	16,99%	77,51	78,96
7 Dreta Eixample	5,29	3,63	18,17	22,12	10,39%	14,86%	77,52	78,99
8 Estació Nord	7,03	0,51	9,82	13,54	11,14%	17,00%	77,9	79,44
9 Sagrada Família	8,48	5,81	7,52	11,05	12,08%	18,14%	77,69	78,94
2 Eixample		5,06		15,39		17,14%		78,96
10 Poble Sec	16,3	10,78	2,9	5,02	16,07%	24,59%	75,25	75,88
11 Montjuïc	32,17	26,34	2,03	3,10	25,41%	37,13%	69,94	73,22
12 Zona Franca	16,13	12,52	2,08	3,39	19,04%	24,46%	75,67	77,53
13 Font de la Guatlla	10,61	7,42	5,62	8,10	13,76%	19,41%	76,76	79,78
14 Bordeta-Hostafrancs	12,48	9,36	4,51	6,71	13,36%	20,81%	77,62	78,7
15 Sants	12,85	8,97	5,19	7,79	13,55%	20,45%	77,15	78,64
3 Sants-Montjuïc		10,01		6,37		22,00%		77,83
16 Les Corts	6,87	5,06	13,73	17,00	10,16%	15,96%	78,07	80,35
17 Pedralbes	3,18	2,91	25,15	30,86	7,62%	11,87%	77,93	80,33
4 Les Corts		4,71		19,19		15,34%		80,27
18 Sant Gervasi	3,35	3,13	22,61	27,34	9,06%	14,39%	78,1	79,79
19 Sarrià	5,24	3,37	23,34	27,82	8,52%	13,90%	77,94	79,59
20 Valldrera	9,06	6,32	15,49	20,51	11,64%	16,60%	73,69	77,31
5 Sarrià-Sant Gervasi		3,25		27,33		14,32%		79,66
21 Gràcia	8,29	5,45	9,58	12,88	12,03%	18,48%	77,57	78,47
22 Vallcarca	8,76	6,52	11,03	14,42	12,10%	17,46%	77,08	78,19
6 Gràcia		5,75		13,28		18,20%		78,37
23 Guinardó	10,54	7,70	6,9	9,40	13,10%	19,92%	77,2	79,47
24 Horta	18,12	14,34	3,28	5,11	14,84%	22,81%	77,63	78,29
25 Vall d'Hebron	16,78	12,76	3,83	5,90	13,78%	21,27%	77,11	76,55
7 Horta-Guinardó		11,49		6,98		21,40%		78,81
26 Vilapicina	16,17	12,29	3,32	4,87	14,88%	22,83%	77,55	79,07
27 Roquetes	21,73	16,61	1,6	2,86	17,58%	25,98%	76,81	77,47
28 Ciutat Meridiana	22,51	20,12	0,78	1,58	20,44%	30,18%	73,95	74,40
8 Nou Barris		15,25		3,57		25,12%		77,83
29 Sagrera	9,99	6,83	4,77	7,11	12,96%	19,92%	77,99	79,38
30 El Congrés	11,78	7,49	4,68	7,14	14,37%	20,33%	78,64	79,56
31 Sant Andreu	11,46	8,08	3,66	6,25	13,39%	20,17%	77,67	79,14
32 Bon Pastor	22,49	16,68	0,74	1,38	21,55%	32,08%	73,25	74,72
33 Trinitat Vella	24,44	18,29	0,75	1,75	18,31%	28,87%	75,97	76,83
9 Sant Andreu		8,93		5,98		21,64%		78,63
34 Fort Pius	9,2	6,50	6,35	10,20	12,14%	17,88%	76,36	79,38
35 Poblenou	15,14	9,18	2,64	7,50	12,42%	22,19%	75,93	77,52
36 Barris Besòs	23,58	16,36	1,66	2,30	18,73%	28,59%	76,03	77,37
37 El Clot	10,12	6,46	5,29	7,80	13,41%	19,95%	77,35	79,22
38 La Verneda	16,56	11,76	2,47	3,90	16,82%	22,88%	77,24	78,60
10 Sant Martí		9,88		6,00		20,20%		78,45
Barcelona	12,21	8,96	7,94	10,54	13,69%	20,62%	76,7	78,12

ten correlacions molt altes entre si però no correlacionen amb els indicadors de les altres dimensions. Això no vol dir que s'hagin de subestimar les variables demogràfiques, pensem que s'haurien d'utilitzar com a complement de les variables de les altres dimensions i del propi índex sintètic, ja que si aquest índex ens apropa a la gravetat del problema, la desigualtat, les variables demogràfiques ens apropen a la magnitud d'aquesta gra-

vetat i, per tant, són necessàries a l'hora de dissenyar polítiques públiques.

Tampoc hem inclòs altres variables de les tres dimensions estudiades, com la taxa d'atur o l'índex de dependència econòmica, ja que no aporten més informació que les variables escollides per a la construcció de l'índex; i incloure-les significaria tenir informació redundant i sobreestimar el pes relatiu de les seves dimensions.

Resultats

A la taula 9 es poden observar els valors de l'índex sintètic de desigualtats socials dels diferents territoris, que oscil·len entre 90 i 999. Pedralbes és el territori més ben posicionat respecte de les altres zones o, dit amb altres paraules, és el més desenvolupat amb una puntuació de 973. A l'altre extrem hi ha el barri de Montjuïc amb una puntuació de 90, que aglutina més concentració de problemàtiques. La ciutat de Barcelona agafa globalment com a un territori més assoleix una puntuació de 648, que és el valor mitjà de referència. A partir d'aquí, podem veure les diferències existents entre els seus territoris, referides a la salut, l'educació i el treball.

Les dades permeten observar, en primer lloc, que la ciutat ha millorat sensiblement, de forma conjunta i de forma singular cadascun dels seus territoris, en la majoria dels indicadors, llevat de la taxa d'atur per al període de referència, com ja s'ha explicat. Hi ha un increment generalitzat de la taxa de titulats superiors i de l'esperança de vida (llevat dels quatre barris ja citats), de la mateixa manera que disminueix la instrucció insuficient (taula 10).

En segon lloc, l'índex sintètic permet comprovar, i aquesta és la seva funció principal, les distàncies globals entre els territoris. En aquest sentit, es pot observar que no hi ha grans diferències en els dos extrems de la ciutat (pràcticament no mouen la seva posició ni els primers territoris ni els últims), mentre que

Taula 11
Variació de l'índex sintètic de desigualtat social. 1991-1996

Territoris	ISDS 1996		ISDS 1991	
	Índex	Ordre	Índex	Ordre
Pedralbes	999	(1)	973	(1)
Sarrià	926	(2)	932	(3)
Sant Gervasi	925	(3)	934	(2)
Dreta Eixample	858	(4)	845	(4)
Les Corts	852	(5)	831	(5)
Esquerra Eixample	793	(6)	800	(6)
Estació Nord	787	(7)	779	(7)
Valldrera	747	(8)	635	(22)
Fort Pius	744	(9)	665	(16)
Sagrada Família	735	(10)	729	(9)
Vallcarca	731	(11)	728	(10)
Gràcia	726	(12)	741	(8)
Font de la Guatlla	719	(13)	637	(21)
Sant Antoni	713	(14)	718	(11)
Guinardó	707	(15)	675	(14)
El Clot	698	(16)	667	(15)
Sagrera	697	(17)	697	(12)
El Congrés	694	(18)	684	(13)
Sant Andreu	672	(19)	660	(17)
Sants	653	(20)	640	(20)
Barcelona	648	(21)	643	(19)
Bordeta-Hostafrancs	641	(22)	659	(18)
Vilapicina	596	(23)	598	(24)
Poblenou	587	(24)	509	(27)
La Verneda	577	(25)	542	(26)
Horta	556	(26)	591	(25)
Vall d'Hebron	530	(27)	602	(23)
Zona Franca	510	(28)	440	(30)
Poble Sec	471	(29)	484	(28)
Roquetes	456	(30)	476	(29)
Barris Besòs	416	(31)	414	(31)
Trinitat Vella	377	(32)	409	(32)
El Parc	355	(33)	363	(33)
Gòtic	286	(34)	320	(34)
Bon Pastor	269	(35)	255	(37)
Ciutat Meridiana	259	(36)	303	(35)
Barceloneta	164	(37)	272	(36)
El Raval	152	(38)	199	(38)
Montjuïc	90	(39)	9	(39)

sí que es produeixen variacions en les zones i barris intermitjos. De forma molt genèrica es pot apreciar, però, una lleugera reducció de la distància entre els valors extrems (973-9 el 1991 per 999-90 el 1996) (taula 11).

La puntuació de qualsevol barri agafada de forma aïllada no té cap sentit ni aporta cap informació, la puntuació d'un territori té significat quan es posa en relació amb els índexs dels altres territoris. L'índex està construït amb una escala d'interval, el valor zero no indica absència de les variables, però l'escala ens permet conèixer la distància entre les diferents unitats d'anàlisi. Per tant, estem davant d'un instrument que a, més d'evidenciar diferències, ens permet conèixer la magnitud de les desigualtats quan es considera el volum de població, i això és de gran utilitat per a la presa de decisions a l'hora de prioritzar intervencions socials.

L'índex sintètic de desigualtats socials ens dona informació sobre els tres àmbits analitzats però encara no reflecteix totes les dimensions del benestar o de la necessitat social. És la mitjana de les zones estadístiques grans i no posa de manifest els desequilibris que es donen dins d'aquests territoris. Tampoc ens informa sobre desigualtats relacionades amb altres fenòmens com ara les condicions ètniques, les disminucions tant físiques com psíquiques, la delinqüència, la prostitució, la drogaaddicció... Per tant, fer intervencions més acurades adreçades a determinats sectors de població requeriria d'estudis específics segons les problemàtiques a tractar.

Comparació-validació de l'instrument

Els anys 1985,1991 i 1995 l'Ajuntament de Barcelona ha publicat uns estudis "Índex de capacitat econòmica familiar a la ciutat de Barcelona" (ICEF), en els quals ha posat de manifest les

diferències de capacitat econòmica de les famílies dels diferents territoris de la ciutat.

Els resultats d'aquests estudis vénen expressats en una escala d'interval i també ordenen els territoris de major a menor en funció del valor assolit per l'índex.

Taula 12
Comparació entre dos instruments de mesura

Territori	Índex sintètic de desigualtats socials (a)	Índex de capacitat econòmica familiar (b)
Barceloneta	164 (37)	63,48 (38)
El Parc	355 (33)	69,59 (37)
Barri Gòtic	286 (34)	77,2 (34)
El Raval	152 (38)	59,16 (39)
Sant Antoni	713 (14)	99,12 (13)
Esquerra Eixample	793 (6)	113,67 (7)
Dreta Eixample	858 (4)	130,52 (4)
Estació Nord	787 (7)	109,05 (9)
Sagrada Família	735 (10)	100,27 (11)
Poble Sec	471 (29)	78,06 (32)
Montjuïc	90 (39)	81,12 (30)
Zona Franca	510 (28)	92,8 (21)
Font de la Guatlla	719 (13)	95,04 (17)
Bordeta-Hostafrancs	641 (22)	93,91 (19)
Sants	653 (20)	91,62 (24)
Les Corts	852 (5)	120,37 (6)
Pedralbes	999 (1)	208,59 (1)
Sant Gervasi	925 (2)	147,87 (3)
Sarrià	926 (3)	155,36 (2)
Valldrera	747 (8)	129,56 (5)
Gràcia	726 (12)	96,28 (16)
Vallcarca	731 (11)	109,06 (8)
Guinardó	707 (15)	98,11 (14)
Horta	556 (26)	91,62 (25)
Vall d'Hebron	530 (27)	92,8 (22)
Vilapicina	596 (23)	86,99 (28)
Roquetes	456 (30)	81,54 (29)
Ciutat Meridiana	259 (36)	76,8 (35)
Sagrera	697 (17)	97,3 (15)
El Congrés	694 (18)	90,95 (26)
Sant Andreu	672 (19)	92,69 (23)
Bon Pastor	269 (35)	76,04 (36)
Trinitat Vella	377 (32)	77,38 (33)
Fort Pius	744 (9)	104,38 (10)
Poblenou	587 (24)	94,54 (18)
Barris Besòs	416 (31)	79,76 (31)
El Clot	698 (16)	93,34 (20)
La Verneda	577 (25)	89,93 (27)
Barcelona	648 (21)	100 (12)

Coefficient de correlació de Pearson: (r = 0,8080)

(a) ISDS: taxa d'atur, instrucció insuficient, titulats superiors, esperança de vida en néixer.

(b) ICEF: estatus social, potència fiscal mitjana dels turismes per família, edat mitjana dels turismes, valor mitjà cadastral dels serveis i la construcció dels locals, despesa mensual mitjana en telèfon de les famílies.

Per a la construcció de l'ICEF s'han utilitzat sis variables: estatus social, potència fiscal mitjana dels turismes per família, edat mitjana dels turismes, valor cadastral dels serveis i de la construcció dels locals, i despesa mitjana de les famílies en telèfon.

Hi ha molts estudis que posen de manifest l'alta relació que hi ha entre indicadors provinents de diferents esferes com la salut, l'educació, l'economia, etc. Per tant, i seguint aquesta línia, els resultats de l'ISDS haurien d'estar en concordància amb els resultats de l'ICEF

(taula 12). Hem realitzat una prova (coeficient de correlació de Pearson)¹ per veure la relació existent entre els dos índexs, i el resultat obtingut ha estat $r = 0,8080$, cosa que ens confirma l'alt grau de concordança entre els dos instruments de mesura.